

buendo, dominus nihil ab eo repetere potest: siquidem sine culpa talem donationem fecit, bona fide existimans dominum jam non esse compariturum, nec quidquam loco rei alienatae accepit. (S. Alph. l. 4. n. 590) Verum si rem titulo oneroso alienavit, reddere debet domino id quo factus est ditior, cum eam ita aequivalenter adhuc habeat. Videndum tamen num forte per praescriptionem in ejus dominium transierit. E legibus nostris videtur dominus rem suam ab ipso inventore repetere posse per 30 annos. Cfr. n. 492.

Punctum IV. — De bonis derelictis vel vacantibus.

486. Utraque haec bona sunt nullius: priora, quia dominus illa sponte a se abdicavit, puta fructus qui post frugum perceptionem in arboribus relinquuntur; posteriora, quia, moriente domino, nullus habetur heres vel quia heres juri suo renuntiavit. Ex Jure nostro (C. C. a. 539), ad fiscum pertinent bona vacantia et eorum qui sine herede moriuntur vel quorum successioni renuntiat. Sed haec dispositio, juxta usum receptum et multorum jurisperitorum interpretationem, spectat tantum ad bona immobilia vel ad hereditates vacantes; in reliquis bonis mobilibus salvum manet jus primi occupantis. Cfr. Carrière, de Just. et J. n. 285. Cavendum ne tamquam bona derelicta occupentur merces quae naufragio ad littus impulsae fuerint, saltem quamdiu naufragis aliqua spes manet eas recuperandi.

§ 2. DE ACCESSIONE.

487. Accessionis jus illud est quod dominus alicujus rei, sive mobilis, sive immobilis, acquirit in ea omnia quae hac re producuntur vel eidem, sive natura, sive arte, accessorie uniuntur. (C. C. a. 546) Complectitur ergo varios modos secundarios proprietatem acquirendi. Breviter de singulis.

I. Accessio per rei productionem.

Plenum dominium secum trahit jus ad rei fructus. Quare ad dominum spectant fructus soli tum naturales, seu sponte e terra nati, tum industriales, seu per culturam producti; — fructus civiles, ut pretium locationis domus, faenus pecuniae, etc.; — animalium augmentum et foetus. (C. C. a. 547) Quodsi nascitur animal e coitu animalium quae ad diversos dominos pertinent, foetus cedit domino feminae, ex vetere axiomate, quod cum naturali generationis ordine plane congruit: *Partus sequitur ventrem.*

II. Accessio in bonis immobilibus.

1° Per *aedificationem, plantationem, sationem*. Regula generalis est, dominium soli secum trahere dominium eorum quae in eodem aedificantur, plantantur, seruntur; quae si, spectatis materia et labore, ad alium pertinebant, facienda erit compensatio.

Speciatim de eo qui in suo fundo materia aliena aedificavit, disponit C. C. (a. 554) solvendum esse materiae adhibitae pretium, domino tamen materiae nullum jus esse ad destruendam aedificationem. Si quis vero materia sua in fundo alieno aedificavit, C. C. (a. 555) distinguit utrum mala an bona fide aedificaverit. Qui mala fide in fundo alieno aedificavit, cogi potest a domino fundi ad aedificium suis sumptibus auferendum; quodsi maluerit dominus aedificium sibi retinere, pretium materiae et laboris solvere debet. Qui vero bona fide egit, ad aedificationem tollendam cogi nequit; domino autem fundi optio relinquitur ut pro aedificio quod acquirit solvat vel pretium materiae et laboris, vel valorem augmenti quod ex illa structura fundo accesserit. Similiter distinguendum est, ubi quis plantat vel serit in agro alieno.

2° Per *alluvionem*. Hac ratione domini agrorum fluviis adjacentium acquirunt proprietatem augmenti quod, aquarum recessu vel terra allata, paulatim eorum agris accedit. Si quando, vi subita, magna pars hujusmodi agri avelleretur et cum alio agro conjungeretur, dominus partis avulsae jus suum per annum vindicare posset. (C. C. aa. 556, 559)

488. III. Accessio in bonis mobilibus.

Praecipua regula est ut ad aequitatem naturalem attendatur, quae jubet ut neuter dominus detrimentum patiat. Ita C. C. (a. 565), qui tamen varias regulas, tamquam exempla, ad omnes casus solvendo proponit. Sunt autem praecipuae:

1° Si duae res ad duos dominos pertinentes unitae sunt ad aliquod totum constituendum, ex. gr. gemma anulo aureo inserta, licet ab invicem separari possint, tota res pertinet ad dominum rei praecipuae; is tamen alterum indemnem facere debet. Sed si res accessoria, ex. gr. gemma anulo inserta, multo majoris pretii est quam principalis et, domino in scio, usurpata fuit, potest dominus exigere ut, a re principali avulsa, sibi reddatur. (C. C. a. 566 seqq.) Haec vocatur *adjunctio*.

2° Si quis materiam alienam adhibuit ad rem alius speciei efficiendam, ex. gr. corium ad calceos conficiendos, dominus materiae jus habet ad rem ita effectam, sed pretium laboris solvere debet. Attamen, si labor valore multum excederet materiae pretium, ex. gr. si quis eximius pictor colores alienos ad tabellam pingendam adhibuisset, artifex rem sibi retinere posset, dummodo materiae pretium domino solveret. (C. C. a. 570 seqq.) Haec dicitur *specificatio*.

3° Si qua res effecta est miscendo materias ad plures dominos pertinentes ita ut nulla ex his tamquam principalis spectari possit, commixtae autem ab invicem separari possunt, jus est domino, quo inscio commixtio facta est, ad divisionem petendam. At si jam sine incommodo separari nequeunt materiae mixtae, ambo commune mixtionis dominium habent pro quantitate, qualitate et valore materiae quae ad singulos spectat. Ut autem suum cuique tribuatur, vel publice vendenda est mixtio, vel reddenda materia aut pecunia valore aequivalens rei quae, inscio domino, alteri mixta est. (C. C. a. 573 seqq.) Haec dicitur *mixtio*.

§ 3. DE PRAESCRIPTIONE.

489. Praescriptio est modus acquirendi dominium vel se liberandi ab aliqua obligatione per certum temporis lapsum et sub condicionibus lege determinatis. (C. C. a. 2219)

Hinc distinguuntur praescriptio acquisitiva et praescriptio liberativa : de quibus, cum diversas sequantur regulas, juvabit se junctim dicere.

Punctum I. — De praescriptione acquisitiva.

490. Ut hac praescriptione dominium in foro conscientiae acquiratur, requiruntur quinque condiciones : res praescriptibilis, possessio, titulus, bona fides, tempus legitimum. De singulis quaedam notabimus.

I. Res praescriptibilis. Talis est quaecumque res pretio aestimabilis, corporalis vel incorporalis, quae dominii privati objectum esse possit. (n. 467) Ideo praescribi nequeunt res vel jura quae ad publicum Status vel municipiorum dominium pertinent, ex. gr. viae et plateae; praescribi vero possunt bona quae a Statu vel municipiis, privatorum instar, possidentur, ex. gr. agri vel domus quae sint in Status dominio. (C. C. a. 2226 seqq.) Similiter a laicis praescribi nequeunt res sacrae, quae sollemniter Deo consecratae et usibus sacris addictae sunt, ex. gr. ecclesiae, calices, etc. Eaedem tamen a clericis vel, si exsecratae fuerint, etiam a laicis praescriptione acquiri poterunt, siquidem, in his casibus, legitime possideri possunt. Cfr. Canonistas l. 2. Decr. t. 26 explicantes.

II. Possessio. Haec definitur (a. 2228) : “ Detentio vel fruitio rei vel juris quod tenemus vel exercemus per nosmetipsos vel per alium qui nostro nomine rem tenet vel jus exercet. ”

Varias autem qualitates possessio illa habere debet ut praescriptioni fundamentum praebeat, vid. ut sit (a. 2229) :

1° *Continua* seu non interrupta. Interrumpitur autem praescriptio vel *naturaliter*, quando possessor diutius quam per annum rei fruitione privatur, vel *civiliter* per citationem coram iudice significatam ei quem quis impedire velit ne praescribat. De his plura v. C. C. aa. 2242-2250. Nec confundatur praescriptionis interruptio cum ejusdem suspensione. Quaeenam autem causae in jure nostro ejus cursum suspendant, exponit C. C. aa. 2251-2259.

Non interruptitur autem praescriptio per translationem ejusdem rei ab uno possessore ad alium. Ideo poterit semper simul computari totum tempus per quod plures possessores bona fide rem possedere.

2° *Pacifica*, ita ut nullus alius, qui se proprietarium esse contendat, conetur rem vel jus possessori per vim auferre.

3° *Publica*, i. e. ratione minime clandestina possessionem suam exercendo, sed ita ut quicumque voluerint, eam advertere potuerint.

4° *Non aequivoca*, quales forent actus proprietarii exerciti ab eo qui rem indivisim cum aliis possideret, et postea iis actibus inniteretur ut se solum rei dominum probaret.

5° Cum *animo proprietarii*, seu animo habendi rem ut suam. Ideo numquam praescribere possunt qui rem titulo precario detinent, ut usufructuarii, depositarii, etc.

III. Titulus, seu causa quae de se apta sit ad dominium acquirendum, ex. gr. donatio, emptio, sed occulto vitio laboret ob quod hunc effectum non pariat, ex. gr. quia venditor vel donator non erat rei emptae dominus. Hic titulus dicitur *coloratus* et plerumque requiritur, excepta praescriptione 30 annorum de qua infra.

491. **IV. Bona fides.** Haec in eo sita est quod “ existimatio mentis correspondet animo, ut, sicut habes animum possidendi ut tuum, sic iudices illud esse tuum. Mala vero fides e contra est quando discordat iudicium mentis ab animo : iudicas enim non esse tuum vel non iudicas esse tuum, quod vis possidere ut tuum. ” (Lugo, de Just. et J. disp. 7. n. 16) Hujus condicionis necessitas clare apparet ex jure naturali : siquidem qui non existimat rem quam possidet esse suam, nequit eam sine injuria tamquam suam habere, sed tenetur eam noto domino reddere vel ignotum quaerere. Ideo Conc. Lat. IV edixit : “ Synodali iudicio definimus ut nulla valeat, absque bona fide, praescriptio tam canonica quam civilis. ”

Requiritur ergo ad bonam fidem iudicium non necessario speculativum, sed saltem practicum, rem utpote nostram, licite a nobis possideri. Quare, si quis sine ullo dubio inchoavit possessionem, postea autem supervenit dubium num res possessa sit aliena, manet in bona fide et